

Utredning

kommunala råd

Innehåll

1.	Bakgrund	3
2.	Ett välfungerande råd	4
3.	Kommunala pensionärsrådet	7
4.	Ungdomsrådet.....	8
5.	Rådet för mänskliga rättigheter	11
6.	Näringslivsrådet	12
7.	Brottsförebyggande rådet och krissamverkansråd.....	12
8.	Koppling till andra delaktighetsformer	13
9.	Sammanfattning och förslag till fortsatt arbete	14
10.	Bilaga 1	17
11.	Bilaga 2	18

1. Bakgrund

Utredningen har sin bakgrund i att kommunala pensionärsråden vill flyttas organisatoriskt från vård- och omsorgsnämnden till kommunstyrelsen. I Alingsås kommun finns det för närvarande tre sammansättningar med liknande funktion som kommunala pensionärsrådet (KPR). Förutom KPR finns det rådet för mänskliga rättigheter och ungdomsrådet. Rådet för mänskliga rättigheter ligger organisatoriskt under kommunstyrelsen, och ungdomsrådet under kultur- och utbildningsnämnden men med nära samverkan med kommunstyrelsen och barn- och ungdomsnämnden. Alingsås kommun har också brottsförebyggande råd, krissamverkansråd och näringslivsråd som rapporterar till kommunstyrelsen.

Vård- och omsorgsnämnden föreslog den 26 mars 2024, § 26 kommunfullmäktige att besluta om en organisatorisk flytt av det kommunala pensionärsrådet (KPR) från vård- och omsorgsnämnden till kommunstyrelsen. Bakgrunden till förslaget är att KPR den 22 februari 2024, § 3 föreslog att rådet ska sorteras direkt under kommunstyrelsen, med motiveringen att levnadsvillkor för äldre berör fler än en förvaltning.

Kommunstyrelsen beslutade den 8 maj 2024, § 88 att en utredning skulle genomföras innan beslut. Kommunledningskontoret har i skrivelse den 8 maj 2024 bland annat lämnat följande yttrande: Alingsås kommuns budget för 2024 – 2026 klargör att en aktiv dialog ska föras med kommunens civilsamhälle. Flera av de nuvarande råden rör områden och ärenden som hanteras av fler än en förvaltning. För att en ändamålsenlig aktiv dialog ska kunna föras med en majoritet av Alingsås kommuns civilsamhälle föreslår kommunledningskontoret att en utredning genomförs innan beslut fattas om KPR:s organisatoriska flytt.

Kommunledningskontoret fick följande uppdrag av kommunstyrelsen:

- Att se över kommunens hantering av de kommunala råden.
- Efter färdigställd utredning återkomma med förslag till organisering för beslut i kommunfullmäktige.

Utredningen kommer framförallt fokusera på de kommunal pensionärsrådet, rådet för mänskliga rättigheter och ungdomsrådet då de råden har liknande funktion.

Det finns en lagstadgad skyldighet enligt kommunallagen 8 kap. § 3 för kommunens nämnder att samråda med de som brukar kommunens tjänster, men det finns inga lagkrav på att kommunen ska arbeta specifikt med kommunala råd. Ett kommunalt råd är ett rådgivande organ som fungerar som stöd för kommunens nämnder och består ofta av förtroendevalda och företrädare från intresseföreningar som träffas regelbundet för att diskutera specifika frågor och föreningarna bidra med sina perspektiv till beslutsfattandet. Kommunala råd har ingen egen beslutsrätt, beslut fattas i nämnderna utan fokus ligger på dialog och samverkan.

I Demokratiutredningen från början av 2000-talet förordades uttryckligen en deltagardemokrati där varje medborgare ska ges "större möjligheter till deltagande, inflytande och delaktighet". Den demokratiutredning som tillsattes år 2014, och presenterade sina förslag år 2016, var inne på samma linje. Det angavs att det övergripande syftet med de förslag som lades var att "förmå fler att bli delaktiga och därmed skapa förutsättningar för ett mer jämlikt inflytande". Många kommuner har därför infört kommunala råd.

Enligt statistik från Statistiska Centralbyrån hade nio av tio kommuner år 2016 någon typ av medborgarråd, där kommunens invånare kunde vara med och påverka. 87 procent av kommunerna hade ett råd för äldre frågor och 85 procent hade ett råd för funktionshinderfrågor. Något mindre vanligt var råd för unga.

Alingsås kommun frågade Sveriges kommuner om information kring deras kommunala råd i en förfrågan den 11 oktober 2024. Majoriteten av kommuner har svarat på förfrågan och det visar en likande bild som statistiken från SCB år 2016. De flesta kommuner har någon form av råd, som i de flesta fall ligger organisatoriskt under kommunstyrelsen.

De flesta kommuner har som sagt pensionärsråd och råd för funktionsvarianter. I många mindre kommuner har råden slagits ihop till ett Kommunalt Pensionärs- och tillgänglighetsråd. Näringslivsråd och brottförebyggande råd är näst mest förekommande råd. Kommuner har även en mängd olika råd såsom skärgårdsråd, kostråd, interreligiösa råd, landsbygdsutvecklingsråd, folkhälsoråd, jämställdhetsråd, hållbarhetsråd, natur- och friluftsråd eller råd som fokuserar på en eller fler av de nationella minoriteterna. (mer förekommande i förvaltningsområdena) Fyra kommuner har valt att lägga ner sina kommunala råd och ersatt råden med andra former av medborgarinflytande.

2. Ett välfungerande råd

Kommunala råd spelar en viktig roll i att säkerställa att olika gruppers perspektiv beaktas i beslutsfattandet. För att råden ska fungera på ändamålsenligt sätt så behöver råden bestå av såväl förtroendevalda, representanter för civilsamhället och tjänstepersoner som har rätt kunskap, tid och möjligheter att lyfta in viktiga frågor.

De kommunala råden ska bevaka aktuella frågor inom sina respektive områden och fungera som forum för dialog, delaktighet och samverkan. För att råden ska vara effektiva krävs strukturer som:

- God representation från olika verksamheter och föreningar.
 - Aktivt deltagande från dessa aktörer vid möten.
 - En relevant och aktuell dagordning som tar upp frågor som kan påverkas.
 - Ett sammanhang där de synpunkter som lyfts i råden delges förvaltningar och förtroendevalda för att kunna påverka beslut och processer i ett tidigt skede.
- **En relevant och aktuell dagordning som tar upp frågor som kan påverkas**

Att lyfta in relevanta ärenden och frågor till rådets dagordning är något som alla behöver samråda kring. Avvägning mellan att komma till beslut i ärenden och möjligheten till inflytande får göras i varje enskilt fall.

För att lyfta fram relevanta frågor till råden krävs både utbildning och dialog, både för tjänstemän, representanter från civilsamhället och förtroendevalda.

Förslag att kommunledningskontoret ges i uppdrag att informera/utbilda berörda för att öka förståelsen för rådets uppdrag och stärka förmågan att lyfta frågor från förvaltningarna till råden samt förmedla nytt arbetssätt.

- **Ett sammanhang där de synpunkter som lyfts i råden delges förvaltningar och politiker för att kunna påverka beslut och processer i ett tidigt skede.**

Det behöver också fastställas ett nytt arbetssätt som möjliggör att de synpunkter som råden har kan delges förvaltningar och politiker i ett tidigt skede.

Förslag är att på arbetsutskottens presidiummöte i kommunstyrelsens och nämnder ska det finnas en stående punkt som behandlar råden. Både med återkoppling från tidigare sammanträden men också för att diskutera vilka frågor som ska lyftas till råden. Protokoll från råden bör läggas som meddelande till nämnd.

Råden och nämnd bör också identifiera vilka områden/typ av frågor de vill samråda om, och det är viktigt att det finns en samsyn mellan råd och nämnd. Förslag är att råden ges i uppdrag att specificera vilka typer av ärenden/frågeställningar de önskar lämna synpunkter på.

Fram tills idag har rådet främst haft som funktion som informationsplattform och att råden har använts sparsamt som remissinstans. Förslag är också att varje förvaltning ska utse en ansvarig tjänsteperson med uppdrag att bevaka i vilka frågor som råden bör tillfrågas i för att säkerställa att råden som remissinsats inte glöms bort.

Förslag är att ett nätverk för förvaltningarnas kontaktpersoner etableras. Kanslienheten ansvarar för att kalla till ett årligt möte med nätverket, i syfte att utvärdera och utveckla

arbetet med råden. En gemensam rutin för uppföljning och utvärdering av rådens verksamhet ska utarbetas.

För att uppnå samordningsvinster mellan de olika råden krävs en bättre förståelse för hur de fungerar i dagsläget. Det kan finnas synergieffekter mellan forumen, exempelvis om äldre är särskilt utsatta för viss typ av brott, vilket kan beröra flera råd samtidigt.

Det finns omfattande forskning på olika former av medborgarinflytande och demokrati i Sverige, men väldigt lite som fokuserar specifikt på kommunala råd. I slutet av 2022 kom så en studie som forskare vid Umeå universitet gjort på uppdrag av SKR, vilken presenterar vilka som deltar i kommunala samråd, hur de ser på sin roll och hur de upplever att råden fungerar.

I utredningen konstateras och nästan alla kommuner har samrådsorgan med representanter för dessa grupper och att många funnits sedan 1970-talet. Generellt är representanterna mer välutbildade än befolkningen generellt, mer politiskt aktiva och har ofta haft politiska förtroendeuppdrag tidigare. Många är överlag positiva, men bara hälften av föreningsföreträdarna menar att förslag från råden blir genomförda i praktiken, att råden har inflytande över kommunala organs beslut och att rådets verksamhet svarar mot strategiska prioriteringar i kommunen. Studien visar på att politikerna har en viktig funktion i samverkansorgan mellan kommun och civilsamhälle där olika intressen möts för samtal och diskussion. Det demokratiska samtalets kvalitet blir särskilt viktigt i ett sådant sammanhang och där spelar politikerna en viktig roll.

Då de förtroendevalda spelar en avgörande roll för att det demokratiska samtalet ska fungera bra bör en ledamot från berörda nämnder beredas plats i rådet.

Förslag är en ledamot och en ersättare från kommunstyrelsen, barn- och ungdomsnämnden, bygg- och miljönämnden, kultur- och utbildningsnämnden, socialnämnden, tekniska nämnden och vård- och omsorgsnämnden bereds plats i rådet för mänskliga rättigheter och det kommunala pensionärsrådet och ersätter nuvarande sammansättning i rådet. Dessa ledamöter ges ett speciellt ansvar att bevaka rådets frågor i nämnden. Ordförande i råden är ledamot från kommunstyrelsen och ledamöter väljs för hela mandatperioden. Ledamöter väljs nu för resterande mandatperiod.

- **God representation från olika verksamheter och föreningar**

Det viktigaste är att invånare och civilsamhälle har en kontinuerlig och meningsfull möjlighet att påverka, det vill säga att det finns en bred representation från olika föreningar i råden.

Förslag att råden ges i uppdrag att se över sin sammansättning och representation för att säkerställa en så bred spridning av aktörer i råden.

- **Aktivt deltagande från dessa aktörer vid möten.**

Kallelsen till rådets sammanträde bör inkludera en föredragningslista, och ordföranden avgör hur mycket information och vilka handlingar som ska bifogas. Genom att tillhandahålla relevanta handlingar ges deltagarna möjlighet att förbereda sig bättre, vilket kan leda till en mer konstruktiv dialog under motet och skapa ett aktivt deltagande vid rådets sammanträden. Detta betyder att ordförande i rådet är ansvarig för kallelsen i större utsträckning och att representanter från råden kan höra av sig till ansvarig tjänsteperson ifall de har frågor som de vill lyfta till kallelsen. Kallelse och handlingar bör skickas ut sju dagar innan sammanträdet.

Rådets ställningstaganden och initiativ bör dokumenteras i protokollet, och det är inte nödvändigt att rådet har en enhetlig uppfattning. Rådets sammanträden dokumenteras genom så kallade berättandeprotokoll, istället för beslutsprotokoll. Protokollet justeras av ordföranden och en ledamot, och de justerade protokollen skickas till nämnder och kommunstyrelsen samt publiceras på kommunens webbplats.

Det föreslås också uppdatering och revidering av nuvarande styrdokument för råden och även gemensamt reglemente för kommunstyrelse och nämnder behöver revideras efter förslagna förändringar.

3. Kommunala pensionärsrådet

Det kommunala pensionärsrådet ligger idag organisatorisk under vård- och omsorgsnämnden och rådet ska lämna synpunkter som berör äldres levnadsförhållanden.

Rådet sammanträder fyra gånger per år och består av två ledamöter och två ersättare från vård- och omsorgsnämnden. Ordförande i rådet är ordförande i vård och omsorgsnämnden.

En ledamot från kommunstyrelsen samt pensionärsföreningar med betalande medlemmar, har verksamhet i kommunen samt tillhör en rikssammanslutning för pensionärer. Just nu är SKPF-Svenska Kommunal Pensionärernas Förbund, PRO-Pensionärernas riksorganisation Alingsås, PRO Bjärke, Aktiva seniorer och RPG- Riksförbundet pensionärsGemenskap representerade i rådet.

Vid besök på kommunala pensionärsrådets sammanträde den 21 november så framhöll rådet att de vill kunna påverka alla frågor som rör de äldres levnadsvillkor, det vill säga samhällsbyggnadsfrågor, tillgänglighetsfrågor och vård- och omsorgsfrågor. Enligt handbok för Pensionärsråden- tips och stöd för pensionärsråd i kommuner och landsting av SPF seniorerna finns det frågor som är ständigt aktuella för kommunala pensionärsråd

och det är budget- och verksamhetsplanering, lagen om valfrihet och den fysiska planeringen.

År 2000 genomförde Socialstyrelsen en undersökning om pensionärsrådets möjligheter till inflytande i frågor som rör äldre. Studien visade brister både i representationen och i att råden ofta fick ärenden för sent, vilket gav begränsad tid för förberedelse. De efterfrågade även överläggningsrätt, det vill säga rätten att yttra sig innan kommunen fattar beslut. Att det kommunala pensionärsrådet är organisatoriskt under kommunstyrelsen möjliggör att rådet kan vara remissinstans tidigt i olika processer, och genom att samla in synpunkter i ett tidigt skede kan rådets förslag påverka handläggningen av ärenden i olika nämnder, även om rådet inte har formell överläggningsrätt.

Förslag är att det kommunala pensionärsrådet flyttar organisatoriskt från vård- och omsorgsnämnden till kommunstyrelsen vid årsskiftet 2025–2026 och då de förtroendevalda spelar en avgörande roll för att det demokratiska samtalet ska fungera bra bör en ledamot från berörda nämnder beredas plats i rådet.

Förslag är en ledamot och en ersättare från kommunstyrelsen, barn- och ungdomsnämnden, bygg- och miljönämnden, kultur- och utbildningsnämnden, socialnämnden, tekniska nämnden och vård- och omsorgsnämnden bereds plats i rådet och ersätter nuvarande sammansättning i rådet. Ordförande är ledamot från kommunstyrelsen.

Om de kommunala pensionärsråden ligger organisatoriskt under kommunstyrelsen blir det kanslienheten tillhandahåller tjänstemannastöld för rådet.

Styrdokument för kommunala pensionärsrådet behöver revideras.

4. Ungdomsrådet

Ungdomsfullmäktiges främsta uppgift är att möjliggöra för unga människor i Alingsås kommun att påverka sin vardag och sin framtid i kort- och långsiktiga frågor.

Ungdomsfullmäktige ska vara en länk mellan politiker och unga människor från årskurs 7 till och med 18 års ålder eller årskurs 3 på gymnasiet. Ungdomsfullmäktige ska ge unga verktyg att delta och få insikt i demokratiska processer.

Ett ungdomsråd väljs av ungdomsfullmäktige vid septembermötet för ett år framåt. Ordförande och vice ordförande för ungdomsrådet är samma personer som ordförande/vice ordförande i ungdomsfullmäktige. Ordförande väljs ur G2-gruppen och viceordförande kan väljas från årskurs nio och upp.

Ungdomsrådet består av tio ledamöter: tre ungdomar som har slutat grundskolan och är upp till 18 år eller går i årskurs 3 på gymnasiet, samt en elev och en ersättare per skola för årskurs 7–9.

Enligt det nationella ungdomspolitiska målet ska alla ungdomar ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

I Sverige har ungdomsråd har en särskilt lång historia och de första etablerades redan på 1920-talet, då de i första hand organiserades inom folkbildningsrörelsen. Deras övergripande mål har genom åren varit att engagera och organisera unga människor för att ge dem en plats i samhällsdebatten.

I rapporten- Ungas inflytande, ungas inflytande i den lokala beslutsprocessen framgår det att sju av tio av Sveriges kommuner och regioner arbetar med ungas inflytande. Den vanligaste förekommande typen av inflytandeforum är ungdomsråd men att kommuner och regioner ofta har flera typer av inflytandeforum såsom ungdomsråd, ungdomsfullmäktige, dialogforum och tematisk fokus och arbetsgrupper samtidigt. Forumen syftar främst till att ge unga kunskap om den demokratiska processen och möjlighet att påverka i ungdomsfrågor. Många av kommunerna och regioner, cirka sex av tio använder LUPP för att fånga upp åsikter. LUPP står för lokal uppföljning av ungdomspolitiken och är ett verktyg för att ta reda på hur unga upplever sina livsvillkor och många kommuner använder enkäten som en del i uppföljningen av det ungdomspolitiska arbetet. Eftersom enkäten är likartad över åren går det att jämföra både över tid och mellan grannkommuner med liknande demografisk sammansättning. Alingsås kommun har tidigare varit med och besvarat LUPP-enkäten.

MUCF lyfter i rapporten Fokus 19 - Det vore ju kul om de frågade nån gång att det är av betydelse att inflytandeforum för unga integreras i samma strukturer som övriga invånare, istället för att parallella forum utvecklas. Om kommuner har särskilda strukturer för unga riskerar inflytandeforum att reduceras enbart till behandling av frågor som anses beröra unga. MUCF framhåller att det är vikt att kommuner även involverar unga i bredare satsningar av medborgarinflytande. Kultur- och utbildningsnämnden beslutade den 28 februari 2025, § 19, att avsluta den tidigare ungdomssatsningen avseende utomhusmiljöer och istället införa en ny inriktning med ungdomsaktiviteter under skolloven. Den nya satsningen riktar sig till ungdomar i åldern 13–18 år, som ges möjlighet att påverka och utforma innehållet i lovaktiviteterna utifrån sina egna intressen. Syftet är att främja delaktighet och skapa större medborgarinflytande bland unga.

Forskningen om ungdomsråd i svensk kontext är begränsad. MUCF beviljade forskningsmedel år 2016 och rapporten Ungdomsråd – goda intentioner men sämre institutionell inramning publicerades. Där konstateras att ungdomsråd etableras med goda intentioner att stärka ungas delaktighet. Trots detta visar deras resultat att ungdomsråden i praktiken har begränsat formellt inflytande, där råden snarare fungerar som informationskanaler än verkliga forum för påverkan och det finns sällan tydliga mandat att påverka beslut.

Enligt forskarna finns en risk att ungdomsråd blir symboliska där unga får möjlighet att tala, men inte nödvändigtvis att bli lyssnade på. Detta kan i förlängningen undergräva ungas tilltro till politik och offentlig förvaltning, redan innan de är röstberättigade. Samtidigt lyfter de att ungdomsråd kan ha ett symboliskt värde genom att signalera att unga har en plats i det demokratiska samtalet. En lärdom från studien är att kommuner istället bör med olika

medel uppmuntra unga att själva organisera sig kring de frågor som de finner angelägna, utan att försöka passa in ungdomsengagemanget i en kommunal förvaltningsmodell.

Det är därför viktigt att skapa ett forum som ger som ger förutsättningar för samtal på lika villkor. Enligt styrdokument ska rådet ska även träffa förtroendevalda och vara remissinstans för att möjliggöra föreslås att det skapas kontaktpolitiker. Kontaktpolitikerna ska sitta i barn- och ungdomsnämnden, bygg- och miljönämnden, kultur- och utbildningsnämnden, socialnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden och kommunstyrelsen och väljs för hela mandatperioden. Kontaktpolitikerna ska fungera som en direkt länk mellan politiken och ungdomsrådet. Kontaktpolitiker väljs nu för resterande mandatperiod med start årsskiftet 2025–2026.

En gång per termin ska kontaktpolitikerna och ungdomsrådet träffas och dessa dialogmötena ska vara ett möte för dialog, samråd och byte av information mellan ungdomsrådet och de förtroendevalda. De förtroendevalda förväntas fånga upp ungas perspektiv in i nämndernas arbete.

Förslag är också att inrätta en tjänsteperson på varje nämnd som ska bevaka vilka frågor som bör lyftas till ungdomsrådet. I detta syfte har en funktionsbrevlåda skapats för ungdomsrådet dit förvaltningar ska kunna skicka frågor. Ungdomsrådet kommer sedan efter deras sammanträden svara. Ungdomsrådet kommer då också ha en tjänsteperson i varje nämnd som de kan kontakta vid frågor.

I oktober 2020 drev kultur och utbildningsförvaltningen ett projekt kring demokratiutveckling för unga i samarbete, med Myndigheter för ungdoms- och civilsamhällsfrågor. Bland annat anordnades en workshopserie i tre delar, där både ungdomar, tjänstepersoner och politiker deltog. Workshopserien arrangerades i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan och även paneldebatt med förtroendevalda anordnades. Förslag är detta formaliseras och anordnas en gång per år. I olika former och med olika aktörer. Att ungdomsrådet ges möjlighet att styra innehåll, form och aktör för att skapa ett tillfälle som främjar demokratin. För att synliggöra ungdomsfullmäktige och ungdomsrådets arbete bör de bjudas in till kommunfullmäktiges sammanträde, en gång per år.

Mycket av arbetet med ungdomsrådet sker på skolorna. Ungdomsrådet har därför beslutat att de ska ta mer plats och besöka skolans elevråd några ggr per läsår. Det innebär att skolans ledamöter, en tjänsteperson från kultur och utbildningsförvaltningen och vid mån av tid kommer presidiet, närvara och leda träffarna.

Ungdomsrådet har också beslutat att varje skolas ledamöter gör en kort film som är specifik för sin skola, där syftet är att sprida information kring ungdomsfullmäktige, och visa vart unga på skolan kan vända sig om de vill påverka och förändra.

En annan viktig åtgärd är att förbättra kommunikationen mellan tjänstepersoner och skolorna genom att skapa en särskild informationssida på kommunportalen under kultur och utbildning, där datum för möten, ansvarsfördelning och kontaktpersoner kan publiceras. Här kan också information om aktuella ärenden och beslutsprocesser förtydligas för både ungdomar och tjänstepersoner. Där kommer samordnare för ungdomsfullmäktige på

skolorna kunna se beslutande protokoll, fördelning av arbetsuppgifter och vad som förväntas av olika aktörer.

Ungdomsrådet har tagit fram en arbetsprocess där beslut från ungdomsrådet dokumenteras i beslutsprotokoll, en gång per månad. Inom ramen för denna process omvandlar ungdomsrådet inkomna frågor från ungdomsfullmäktige och ungdomsrådet till formella ärenden, som de skickar till kommunens förvaltningar, med önskemål om svar inom ett angivet datum.

Protokollen möjliggör att samordnare på skolan kommer kunna se vad ungdomsrådet beslutar via de beslutande protokollen. Återkoppling kommer också ske i större grad på ungdomsfullmäktige. Genom att ungdomsrådet en gång per månad har ett beslutande möte kommer att underlätta för återkoppling.

Styrdokument för ungdomsrådet behöver också revideras.

5. Rådet för mänskliga rättigheter

Rådet för mänskliga rättigheter bildades år 2020 och ersatte kommunala rådet för funktionshinderfrågor och ska vara ett referensorgan för frågor som rör mänskliga rättigheter.

Rådet ligger organisatoriskt under kommunstyrelsen och består av ledamöter/ersättare från kommunstyrelsen, ungdomsrådet och företrädare för civilsamhället. Företrädare från civilsamhället som är Hjärt- och Lungförbundet, FUB- för barn, unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning, Reumatikerförbundet, Svenska kyrkan, det kommunala pensionärsrådet, Frälsningsarmén, Reumatikerförbundet Alingsås, Idrottsrådet, och Röda korset. Ordförande väljs av ledamöter/ersättare i kommunstyrelsen.

Många kommuner har funktionshinderråd som behandlar liknande frågor som rådet och enligt socialtjänstlagen, och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska kommuner främja förutsättningarna för goda levnadsförhållanden för människor med funktionsnedsättning. I utredningen kring kommunala råd från Umeå universitet så lyfter författarna att i råd som behandlar fler frågor än funktionshinder så tappas denna fråga lätt bort. Det är därför viktigt att den frågan får ta plats även på rådet för mänskliga rättigheter.

Då rådet centrala syfte är att förstärka arbetet med de mänskliga rättigheterna i kommunen så att det viktigt att med att inkludera grupper som inte alltid gör sina röster hörda genom olika former för delaktighet och inflytande.

Då de förtroendevalda spelar en avgörande roll för att det demokratiska samtalet ska fungera bra så föreslås det även här att en ledamot från berörda nämnder beredas plats i

rådet. Förslag är en ledamot och en ersättare från kommunstyrelsen, barn- och ungdomsnämnden, bygg- och miljönämnden, kultur- och utbildningsnämnden, socialnämnden, tekniska nämnden och vård- och omsorgsnämnden bereds plats i rådet och ersätter nuvarande sammansättning i rådet. Dessa ledamöter ges ett speciellt ansvar att bevaka rådets frågor i nämnden och väljs för hela mandatperioden. Ordförande i rådet är ledamot från kommunstyrelsen. Ledamöter väljs nu för resterande mandatperiod med start årsskiftet 2025–2026.

Styrdokument för rådet för mänskliga rättigheter bör också revideras.

6. Näringslivsrådet

Näringslivsrådet i Alingsås syftar till att skapa samsyn mellan företag och kommunen kring näringslivsutvecklingen. Rådet består av tjänstepersoner samt representanter från lokala näringslivet.

Rådet ansvarar för att fastställa långsiktiga strategier för näringslivsutvecklingen, och rapporterar till kommunstyrelsen.

I budget 2025 till 2027 står det att: *Kommunen höjer ambitionerna för näringslivsutveckling under 2025. En styrgrupp har inrättats, bestående av kommundirektör och berörda förvaltningschefer, med syftet att stärka och bredda genomslaget för det näringslivsstrategiska programmet inom kommunorganisationen. Under 2025 kommer arbetet fortsätta med samordningen av det strategiska näringslivsarbetet. Liksom att skapa mötesplatser, dialogforum, kommunikation, samt att erbjuda service till nyföretagare och företag som vill växa. Samverkan med Nyföretagarcentrum och Business Region Göteborg (BRG) kommer att fortsätta. Ett särskilt fokus under 2025 kommer att vara att fördjupa dialogen med fastighetsägare och byggföretag, samt att genomföra industriområdesträffar.*

Näringslivsrådet har berett kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande plats i rådet. Kommunstyrelsens ordförande kommer vara ordförande i rådet och rådets styrdokument behöver därför revideras.

7. Brottsförebyggande rådet och krissamverkansråd

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) är en samverkansgrupp med representanter från kommunen och polisen. Syftet med rådet är att öka tryggheten för kommunens invånare.

Samordning och inriktning av arbetet sker främst i den befintliga styrgruppen för BRÅ. Styrgruppen består av kommunstyrelsens ordförande (som även är ordförande i styrgruppen), kommunstyrelsens vice ordförande, tjänstepersoner, chef för

lokalpolisområde samt kommunpolis. Styrgruppen ansvarar för att fastställa inriktningen för det brottsförebyggande arbetet, som därefter verkställs i BRÅ. Styrgruppen har ett möte per år.

I det brottsförebyggande rådet ingår kommunstyrelsens arbetsutskott, tjänstepersoner från kommunen och kommunala bolag, Alingsås/Vårgårda räddningstjänstförbund, representanter från polisen, Alingsås lasarett, Närhälsan samt kommunens upphandlade vaktbolag. Även representanter från civilsamhället bjuds in löpande. Rådet har ett ordinarie möte per år och ordförande i rådet är kommunstyrelsens ordförande.

Det finns också ett krissamverkansråd som verkar för ett mer strategiskt arbete i frågor som rör säkerhet och krisberedskap. I krissamverkansrådet ingår KSAU, tjänstepersoner för kommunen och kommunala bolag, Alingsås/Vårgårda räddningstjänstförbund, Alingsås Lasarett, kommunpolis, samt representanter från intresseorganisationer och företag. Rådet sammanträder en gång per år.

Förslag är att det brottsförebyggande rådet utökar sitt samarbete med andra råd, såsom ungdomsrådet och näringslivsrådet i frågor som berör flera av rådets frågeställningar.

Styrdokument behöver också revideras.

8. Koppling till andra delaktighetsformer

Kommuner och regioner ansvarar för merparten av den service och välfärd som invånare möter dagligen, exempelvis skola, omsorg, kollektivtrafik, kultur och fritid. Kravet på samråd finns i flera centrala lagar. I kommunallagen står att läsa nämnderna ska verka för att samråd sker med dem som brukar deras tjänster men kraven återfinns även i socialtjänstlagen, skollagen och hälso- och sjukvårdslagen.

Många föreningar tappas i medlemmar, särskilt vad gäller yngre representanter, och föreningar har svårt att få medlemmar att sitta med på möten. Detta kan i sin tur göra att en fråga inte lyfts genom tillräckligt många aspekter, utan är begränsad till några.

Det viktigaste är att invånare och civilsamhälle har reell och kontinuerlig påverkansmöjlighet, snarare än i vilket forum det sker. Det finns flera tänkbara former för aktiv involvering, till exempel:

- Organiserade samråd (fasta återkommande möten med utsedda representanter från kommun och civilsamhällesorganisationer)
- Medborgardialoger (specifik dialog med den breda allmänheten)
- Riktade dialoger (specifik dialog med utvalda målgrupper ur allmänheten)

Dialog med invånare lyfts också av bland andra SKR som ett sätt att skaffa nödvändiga perspektiv kring komplexa utmaningar som kommunen står inför för att skapa ett socialt hållbart samhälle och möta framtidens utmaningar i välfärden och det är viktigt att inkludera grupper som inte alltid gör sina röster hörda genom olika former för delaktighet och inflytande.

Förslag är att kommunledningskontoret ges i uppdrag att utveckla alternativa vägar för medborgarinflytande, med utgångspunkt i att allt färre engagerar sig i traditionella föreningar. Även riktlinjer för medborgardialog kan komma att behövas uppdateras.

Råden bör också synliggöra råden för att öka medvetenheten om rådets arbete och få in synpunkter från andra aktörer.

Tidigare har MR-rådet gjort detta genom aktiviteter som filmvisning på Palladium och kommunala pensionärsrådet har varit med på Seniordagarna.

Förslag är att råden genomför utåtriktade aktiviteter en till två gånger per år för att synliggöra sitt arbete, öka medvetenheten om rådets frågor samt möjliggöra engagemang även för personer som inte engagerar sig i traditionella intresseföreningar.

9. Sammanfattning och förslag till fortsatt arbete

Förslag till förändringar för att förbättra rådets effektivitet:

- Kommunala pensionärsrådet flyttar organisatoriskt från vård- och omsorgsnämnden till kommunstyrelsen vid årsskiftet 2025–2026.
- Förslag är en ledamot och en ersättare från kommunstyrelsen, barn- och ungdomsnämnden, bygg- och miljönämnden, kultur- och utbildningsnämnden, socialnämnden, tekniska nämnden och vård- och omsorgsnämnden bereds plats i rådet för mänskliga rättigheter och i det kommunala pensionärsrådet och ersätter nuvarande sammansättning i rådet. Dessa ledamöter ges ett speciellt ansvar att bevaka rådets frågor i nämnden och väljs för mandatperioden.
- Ordförande i rådet för mänskliga rättigheter och det kommunala pensionärsrådet är ledamot från kommunstyrelsen.
- Uppdrag ges till näringslivsrådet att bereda kommunstyrelsens ordförande och vice ordförande plats i rådet.
- På arbetsutskottets presidiummöte i kommunstyrelse och nämnd bör det finnas en stående punkt både med återkoppling men också för att diskutera vilka frågor som ska lyftas till råden.

- Varje förvaltning ska utse en ansvarig tjänsteperson med uppdrag att bevaka i vilka frågor som råden bör tillfrågas i.
- Protokoll från råden bör läggas som meddelande till nämnd.
- Kallelser till möten bör se lika ut för alla råd.
- Protokoll/minnesanteckningar från alla råd ska göras tillgängliga för allmänheten och nämnd.
- Relevanta handlingar ska bifogas tillsammans med kallelsen.
- Kontaktpolitiker utses och bjuds in till ungdomsrådets möten. De förväntas föra dialog med ungdomsrådet och fånga upp ungas perspektiv in i nämndernas arbete. Kontaktpolitikerna ska sitta i barn- och ungdomsnämnden, bygg- och miljönämnden, kultur- och utbildningsnämnden, socialnämnden, tekniska nämnden, vård- och omsorgsnämnden och kommunstyrelsen och väljs för mandatperioden.
- Ungdomsrådet har tagit fram en arbetsprocess där beslut i ungdomsrådet dokumenteras i beslutsprotokoll. Inom ramen för denna process omvandlar ungdomsrådet inkomna frågor från ungdomsfullmäktige och ungdomsrådet till formella ärenden, som de skickar som skrivna frågor till kommunens förvaltningar, med önskemål om svar inom ett angivet datum.
- Ungdomsrådet skapar en gemensam mailadress som kan användas av förvaltningarna, om de vill ha synpunkter inom en fråga.
- För att stärka kommunikationen mellan skolorna och de tjänstepersoner som arbetar med ungdomsfullmäktige skapas en informationssida på kommunportalen. Där publiceras mötesdatum, ansvarsfördelning, kontaktuppgifter samt beslutsprotokoll.
- Ungdomsrådet bjuds in till kommunfullmäktige en gång per år för att lyfta frågor som varit aktuella under året.
- Ungdomsrådet anordnar en demokratidag som inkluderar en utbildningsinsats i form av exempelvis workshops, paneldebatter med förtroendevalda eller samtal med inbjudna aktörer. Ungdomsrådet beslutar vilka som ska medverka.
- Kommunledningskontoret ges i uppdrag att informera/utbilda för att öka förståelsen för rådets uppdrag och stärka förmågan att lyfta frågor från förvaltningarna till råden samt förmedla nytt arbetssätt.
- Råden ges i uppdrag att se över sin sammansättning och representation för att säkerställa en så bred spridning av aktörer som möjligt.
- Råden ska även fundera över möjligheten till samverkan i gemensamma frågor mellan råden.
- Råden får i uppdrag att specificera vilka typer av ärenden de önskar lämna synpunkter på.

- Styrdokument för råden revideras. Gemensamt reglemente för kommunstyrelse och nämnder revideras.
- Ett nätverk för förvaltningarnas kontaktpersoner etableras.
- Demokratistrateg ansvarar för att kalla till ett årligt möte med nätverket, i syfte att utvärdera och utveckla arbetet med råden.
- En gemensam rutin för uppföljning och utvärdering av rådets verksamhet ska utarbetas.
- Kommunledningskontoret ges i uppdrag att utveckla alternativa vägar för medborgarinflytande, med utgångspunkt i att allt färre engagerar sig i traditionella föreningar.
- Kommunens råd bör genomföra utåtriktade aktiviteter en till två gånger per år för att synliggöra sitt arbete, öka medvetenheten om rådets frågor samt möjliggöra engagemang även för personer som inte engagerar sig i traditionella intresseföreningar.

10. Bilaga 1

– Hur kan vi utveckla KRF i framtiden?

Sammanfattning från kommunala pensionärsrådets möte den 21 december 2024:

Hur tycker ni att rådet fungerar idag, vad skulle kunna förbättras?

- Fungerar bra, bara vård-och omsorg mer övergripande frågor.
- Tillgänglighetsfrågor såsom snöskottning.
- Frågor till exempel byggnation. Anpassas från början-trygghetsboenden
- Trygghetslägenheter.
- SÄBO-
- Införa projektering i tid och referensgrupp i tid.
- Komma in tidigt i frågan- remissinsats
- Resurs kompetens och resurs övergripande
- SAMLA- synpunkter
- En representant från MR-rådet stående punkt.
- MR rådet för stort -funktionshinder försvinner i alla andra frågor.

Vilka frågeställningar vill ni främst att rådet arbetar med i framtiden?

- Samhällsbyggnadsfrågor
- Tillgänglighetsfrågor
- Vård- och omsorgsfrågor.

Hur skulle ni vilja att rådet arbetar i framtiden?

- Under kommunstyrelsen

Övriga synpunkter?

11. Bilaga 2

Referenser

- Låt fler forma framtiden! – En reform för ett hållbart engagemang i föreningslivet. (SOU 2016:5).
- Lidström, A., & Feltenius, D. Kommunala råd – En studie av kommunala pensionärsråd och funktionshinderråd. Umeå universitet.
- SPF Seniorena. Handbok för pensionärsråden – Tips och stöd för pensionärsråd i kommuner och regioner.
- Socialstyrelsen. (2000). *Pensionärsråd i Sverige och Norden*. Äldreuppdraget 2000:6. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Tjänsteskrivelse. Förändring av riktade medel till ungdomar. Avsluta satsningen Kronan på verket och ersätta med ny inriktning.
- Styrkraft i funktionshinderpolitiken. (SOU 2019:23).
- Statistiska centralbyrån (SCB). Möjlighet att påverka mellan valen.
- En uthållig demokrati! Politik för folkstyre på 2000-talet. (SOU 2000:1).
- Regeringen.se. Mål för ungdomspolitik.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) & Sveriges kommuner och landsting. Ungas inflytande i den lokala beslutsprocessen.
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Ungdomsenkäten LUPP. Hämtad från <https://www.mucf.se/uppdrag/ungdomsenkaten-lupp>
- Tjänsteskrivelse. Riktlinjer för användning av medel för ungdomsaktivitet under skollov. Kultur- och utbildningsnämnden, Dnr: 2025/024 KUN.
- Rapport avseende projektet "Demokratiutveckling för Alingsås ungdomar", diarienummer 1602/2.
- Alingsås kommun. Budget 2024–2026.
- Kassman, A., & Vamstad, J. -Ungdomsråd – goda intentioner men sämre institutionell inramning
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). (2019). *Fokus 19 – Det vore ju kul om de frågade nån gång*.
- Styrdokument för råden
- www.vgr.se
- www.mucf.se